

MAASEUTUELINKEINOHALLINNON TIETOJÄRJESTELMÄSTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISTA VALMISTELEVAN TYÖRYHMÄN ASETTAMINEN

Asettaminen

Maa- ja metsätalousministeriö on tänään asettanut työryhmän selvittämään maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain (284/2008, jäljempänä tietojärjestelmälaki) ja siihen liittyvän lainsäädännön tarkistamistarpeet sekä valmistelemaan tarvittavat ehdotukset säädös-
muutoksiksi.

Toimikausi

8.5.2017–30.10.2018

Tausta

Tietojärjestelmälaki

Maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annettu laki (284/2008) tuli voimaan vuonna 2008 ja sitä on päivitetty aluehallinnon viranomaisia koskevan muutoksen yhteydessä, Luonnonvarakeskusta koskevan muutoksen yhteydessä sekä maaseudun kehittämiseen liittyvien lakien muutoksen yhteydessä. Varsinaisia tietojärjestelmiä koskevat säännökset ovat vuodelta 2008 ja siten jo osin vanhentuneita.

Tietojärjestelmälain mukaisina rekisterinpitäjinä toimivat alun perin Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä maa- ja metsätalousministeriön tietopalvelukeskus. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriöllä, työvoima- ja elinkeinokeskuksilla, kuntien maaseutuelinkeino- ja elintarvikevalvontaviranomaisilla, lääninhallituksilla ja kunnaneläinlääkäreillä oli oikeus käyttää ja päivittää tietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Voimassa olevan lain mukaan Maaseutuvirasto, Elintarviketurvallisuusvirasto sekä Luonnonvarakeskus toimivat tietojärjestelmälain mukaisina rekisterinpitäjinä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriöllä, Maanmittauslaitoksella, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla, kuntien maaseutuelinkeino- ja elintarvikevalvontaviranomaisilla, aluehallintovirastoilla ja kunnaneläin-

lääkäreillä on oikeus käyttää ja päivittää tietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus

EU:n yleinen tietosuoja-asetus (EU) 2016/679 hyväksyttiin keväällä 2016 Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksillä. Asetusta sovelletaan kahden vuoden siirtymäajan jälkeen 25.5.2018 alkaen.

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen tavoitteina ovat yksilön oikeuksien ja vapauksien vahvistaminen, sisämarkkinaulottuvuuden lujittaminen, tietosuojan globaalien ulottuvuuden huomioiminen sekä tietosujasääntöjen täytäntöönpanon valvonnan tehostaminen. Asetuksen tavoitteena on luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys. Lisäksi pyritään parantamaan luottamusta online-palveluihin ja näin edistämään EU:n digitaalista sisämarkkinoiden kehittämistä.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus korvaa vuonna 1995 annetun henkilötietodirektiivin. Asetus sisältää säännökset mm. henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista, käsittelyn lainmukaisuudesta, rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän velvoitteista ja vastuista (myös sopimukset), rekisteröityjen suostumuksen edellytyksistä ja arkaluonteisten tietojen käsittelystä.

EU:n yleinen tietosuoja-asetus patistaa rekisterinpitäjiä ja yrityksiä tarkistamaan tietosuojakäytäntöjensä lainmukaisuuden eli tekemään käytännössä 2 vuoden siirtymäaikana 25.5.2018 mennessä ns. tietosuojan/henkilötietojen käsittelyn nykytila-arvion ja analyysin vastaako rekisterinpitäjän henkilötietojen käsittely- ja tietosuojakäytänteet kansallisen lainsäädännön, ja EU:n tietosuoja-asetuksen uusia vaatimuksia. Organisaatioiden tulee myös varmistaa tietoturvasa riittävyys sekä varautua ongelmatilanteisiin - myös kriisiviestintään. Uudella sääntelyllä halutaan ohjata yhteisöt ja yritykset ottamaan tietosuoja-asiat kokonaisvaltaisesti huomioon jo toimintansa suunnittelussa.

Oikeusministeriön ja valtiovarainministeriön työryhmät

Henkilötietojen käsittelyä koskevat yleiset säännökset sisältyvät henkilötietolakiin (523/1999), joka on parhaillaan uudistettavana EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen johdosta. Tietosuoja-asetuksen 6 artikla mahdollistaa myös jäsenvaltion yksityiskohtaisemman sääntelyn, kun henkilötietojen käsittelyyn on tarve rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi tai yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi. Oikeusministeriö asetti jo helmikuussa 2016 työryhmän toteutukseen kansalliset toimenpiteet, joita uudistus edellyttää. Tavoitteena on arvioida henkilötietolain toimivuus henkilötietojen käsittelyä sääntelevänä yleislakina, erityissäännösten tarpeellisuus ja merkitys sekä varmistaa lainsäädännön toimivuus ja johdonmukaisuus. Edelleen tavoitteena on lainsäädännön selkiyttäminen ja sitä kautta velvollisuuksien ja oikeuksien parempi toteutuminen. Työryhmän toimikausi on 17.2.2016–16.2.2018. Työryhmän tulee laatia ehdotuksensa lainsäädännön muutoksiksi hallituksen esityksen muotoon. Työryhmän tulee saada mietintönsä lainsäädännön muutosehdotuksista valmiiksi 31.5.2017 mennessä. Asiakirjajulkisuuden ja henkilötietojen suojan yhteensovittaminen on samassa yhteydessä arviotavana.

Valtiovarainministeriö on asettanut työryhmän selvittämään julkisen hallinnon tiedonhallintaa koskevan lainsäädännön kehittämistarpeita. Julkisen hallinnon tiedonhallinnan kehittäminen sovitetaan yhteen tietosuoja-asetuksen kansallisen valmistelun kanssa. Työryhmän tavoitteena on varmistaa hyvän hallinnon periaatteiden noudattaminen sekä tietojen monipuolinen, sujuva ja turvallinen hyödyntäminen palveluissa ja palveluprosesseissa. Työryhmän määräaika on

31.5.2017. Työryhmän tehtävänä on selvittää julkisen hallinnon tiedonhallintaa ja tietojen luovuttamista koskevan sääntelyn ja tiedonhallintakäytäntöjen nykytila ja kehittämistarpeet, onko eri hallinnonaloilla syntynyt julkisuuslain kanssa tarpeetonta tai päällekkäistä erityislainsäädäntöä salassapidosta, sekä julkisen hallinnon rekisterin laajemmista hyödyntämismahdollisuuksista ja rekisteröinnin tarpeista.

Maaseutuviraston ja Elintarvikeviraston yhdistäminen

Maa- ja metsätalousministeriön tilaama selvitys Eviran ja Mavin yhdistämisestä valmistui 14.9.2016. Raportin mukaan yhdistämisellä voitaisiin lisätä laaja-alaista osaamista virastoissa, millä saattaisi pidemmällä aikavälillä olla etua virastojen palvelukyvyyn ja toiminnan tehokkaan ja taloudellisen järjestämisen kannalta. Lisäksi raportin mukaan MMM:n virastojen eri tehtäviä koskeva ohjaus muuttuisi yhtenäisemmäksi, jos virastot yhdistettäisiin. Samalla elintarviketurvallisuuspolitiikan ja maatalouspolitiikan toimeenpano yhdistyisivät. Raportin mukaan uusi virasto voisi myös antaa laajempaa toimeenpanon osaamista ministeriön lainsäädännön, tukijärjestelmien ja muiden politiikkatoimenpiteiden valmisteluun. Lisäksi raportin mukaan Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskus Mitpan roolia olisi mahdollista selkeyttää virastojen yhdistämisen yhteydessä tai ottaa se osaksi uutta virastoa, millä voidaan vaikuttaa tietojärjestelmien kehittämiseen.

Eviran ja Mavin yhdistämistä koskevan selvityksen ohella samaan aikaan toteutettiin erikseen Eviran ja Mavin yhdistymistä koskeva selvitys tietohallinnon osa-alueesta, jossa huomioitiin MML:n tietotekniikkapalvelukeskus Mitpan rooli. Tietohallinnon osa-alueesta koskevan selvityksen mukaan virastojen yhdistämisen myötä hallinnollisia järjestelmiä voidaan yhdistää ja saada synergiaetua. Lisäksi asiakaspalvelun näkökulmasta Mavin ja Eviran yhdistämisestä on selvityksen mukaan mahdollista saavuttaa hyötyä yhtenäisten sähköisten palveluiden kehittämisen kautta. Tietohallinnon ohjauksen näkökulmasta Mavin ja Eviran yhdistyminen muuttaisi myös tietohallinnon ohjauksen näkökulman paremmin koko maa- ja elintarviketalouden toimialaa koskevaksi. Raportin mukaan Mitpan muualle kuin Maanmittauslaitokselle tuottamista it-palveluista Eviran ja Mavin yhteenlaskettu osuus on noin 60 %. Loppuosasta valtaosa kohdistuu MMM:n Luonnonvaraosastolle ja Luonnonvarakeskukselle tuotettaviin palveluihin.

Virastorakenteen uudistamisen tarkoituksena on ensisijaisesti yhtenäistää hallinnon rakenteita siten, että virastoja on helpompi ohjata, ne ovat toiminnallisesti ja vastuujonon kannalta nykyistä selkeämpiä kokonaisuuksia ja niiden toiminta on yhteiskunnallisesti vaikuttavampaa ja kustannustehokkaampaa. Virastojen yhdistämisellä sekä siihen liittyvällä tietoteknisten tehtävökokonaisuuksien siirrolla edistetään elintarvikeketjun ja sen toimijoiden näkökulman ottamista yhä vahvemmin viranomais- ja kehitystyön lähtökohdaksi, vahvistetaan tämän toimialan digitalisaation edellytyksiä sekä mahdollistetaan toimintatapojen uudistaminen ja toimintakulttuurin kehittäminen, toiminnan tehokkuuden lisääminen, kustannussäästöt sekä resurssitehokkuus. Yhdistäminen mahdollistaa maatalouden ja elintarviketurvallisuuden toimialojen tehokkaamman kokonaisohjauksen ja tietohallinnon kehittämisen maksajavirastotoimintaan liittyvät vaatimukset huomioon ottaen. Toimintoja yhdistettäessä huomioidaan kaikkien yhteisiä tietoteknisiä ympäristöjä ja järjestelmiä käyttävien tahojen osalta erityisesti palveluiden jatkuvuus, tietojärjestelmien yhteensovittaminen ja toimivuus sekä it-palvelujen tarkoituksenmukainen tuotantotapa. Tämä kaikki tulee huomioonotettavaksi tietojärjestelmälain muutosta valmisteltaessa.

Maakuntaudistus

Pääministeri Juha Sipilän hallituksen ohjelman sekä hallituksen vuosina 2015 ja 2016 tekemien linjausten mukaan Suomessa toteutetaan sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus ja maakuntaudistus. Suomeen perustetaan 18 maakuntaa, joilla on omat vaalit ja valtuustot. Vuoden 2019

alusta alkaen maakunnat järjestävät kaikki alueensa sosiaali- ja terveyspalvelut eli maakunnilla on vastuu siitä, että väestö saa lain mukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut. Maakunnille kootaan sosiaali- ja terveydenhuollon lisäksi myös muita tehtäviä: työ- ja elinkeinopalvelut sekä aluekehittäminen, ympäristöterveydenhuolto, liikennejärjestelmäsuunnittelu, maaseudun kehittäminen ja pelastustoimi. Valtio rahoittaa maakuntien toiminnan, eli jatkossa kunnilla ei ole enää vastuuta sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä tai rahoituksesta.

Maakunnat olisivat julkisoikeudellisia yhteisöjä, joilla on alueellaan itsehallinto. Uudet maakunnat olisivat alueeltaan nykyisiä maakuntia vastaavia eräin yksittäisiä kuntien koskevin poikkeuksin. Maakuntien ylin päättävä toimielin olisi vaaleilla valittava maakuntavaltuusto. Maakunnat hoitaisivat niille laissa säädettäviä tehtäviä. Ehdotuksen mukaiset maakunnat perustettaisiin mahdollisimman pian lakien hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen. Ensi vaiheessa maakuntien väliaikaishallinto ja maakuntavaalien jälkeen valittujen maakuntavaltuustojen toiminnan käynnistymisen jälkeen maakunnat valmistelevat toiminnan organisoimisen sekä henkilöstö- ja omaisuussiirrot yhdessä kuntien ja kuntayhtymien kanssa siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden erikseen säädettävien palvelujen ja tehtävien järjestämisvastuu siirtyisi maakunnille vuoden 2019 alusta lukien. Tietojärjestelmälain muuttamisen valmistelussa tulee ottaa huomioon maakuntaudistuksesta aiheutuvat lainsäädännölliset muutostarpeet.

Tietojärjestelmälain muutostarpeet

Tietojärjestelmälain sisältöä on tarve tarkastella EU:n yleisen tietosuojasetuksen sekä henkilötietolain (523/1999) pohjalta. Rekisterin käyttö on lisäksi laajentunut alkuperäisesti tarkoitusta sekä rekisteriin on kertynyt myös tietoja laajasti eri järjestelmistä. Erityisesti henkilötietolain nojalla on tietojärjestelmälain päivitys tarpeellinen. Samanaikaisesti tietojärjestelmälain muutosten valmistelun kanssa on käynnissä maakuntaudistus sekä Maaseutuviraston ja Elintarvikeviraston yhdistymisen valmistelu. Molempien on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2019. Näistä tulee todennäköisesti aiheutumaan muutostarpeita myös tietojärjestelmälakiin.

Tehtävä

Työryhmän tavoitteena on arvioida maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetun lain ajantasaisuus ja toimivuus hallinnonalan tietotarpeiden kannalta sekä erityisesti rekisterien tietosisältöä, rekisteritietojen käsittelyä ja tietojen luovuttamista koskevien säännösten osalta. Työryhmän tulee arvioida riittävätkö muutokset voimassa olevaan lakiin vai onko tarkoituksenmukaista uudistaa koko laki. Työryhmän tulee valmistella ehdotus muutettaviksi säännöksiksi hallituksen esityksen muotoon.

Lain sisällön ja toimivuuden arviointi olisi sovitettava yhteen EU:n tietosuojasetuksen säännösten sekä oikeusministeriön henkilötietolain tarkistamiseen asettaman työryhmän ja valtiovarainministeriön julkisen hallinnon tiedonhallinnan sääntelyä selvittävän työryhmän ehdotusten kanssa. Työssä tulee myös ottaa huomioon maakuntaudistuksen edellyttämät muutostarpeet sekä Maaseutuviraston ja Elintarvikeviraston yhdistymisen johdosta tulevat muutostarpeet, ja tietojärjestelmälain muutosten on tarkoitus tulla voimaan samanaikaisesti maakuntaudistuksesta ja Maaseutuviraston ja Elintarvikeviraston yhdistymisestä säädettävien lakien kanssa.

Organisointi

Puheenjohtaja:
MMM/RO/Osastopäällikkö Minna-Mari Kaila

Jäsenet:

MMM/RO/Oikeudellinen yksikkö/Lainsäädäntöneuvos Pirjo Tomperi
 MMM/RO/Elintarviketurvallisuusyksikkö/Neuvotteleva virkamies Marita Aalto
 MMM/RO/Eläin- ja kasvinterveydenyksikkö/Eläinlääkintöylitarkastaja Anssi Welling
 MMM/RO/Maatalousyksikkö/ Neuvotteleva virkamies Mirja Kiviranta
 MMM/RO/Maaseudun kehittämissyksikkö/Maatalousylitarkastaja Sanna Koivumäki
 MMM/Tieto- ja tutkimustoimiala/Johtava tietohallintoasiantuntija Mika Tuikkanen
 MMM/LVO/Erityisasiantuntija Ari Mannonen (TITU)

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira/Lakimies Tiina Lapveteläinen
 Maaseutuvirasto Mavi/Varainhoito- ja hallintojohtaja Erja Loppi
 Maanmittauslaitos/Tietotekniikan palvelukeskus Mitpa/Johtava asiantuntija Magnus Ahlberg
 Luonnonvarakeskus Luke/Päällikkö Esa Katajamäki

Pysyvät asiantuntijat:

MMM/LVO/Lainsäädäntöneuvos Kirsi Taipale

Sihteeri:

MMM/RO/oikeudellinen yksikkö/ Hallitussihteeri Laura North

Työryhmä voi kutsua itselleen asiantuntijoita sekä perustaa jaostoja.

Kustannukset ja rahoitus

Työryhmän työ tehdään virkatyönä ilman eri palkkioita.

Kansliapäällikön sijaisena,
 Ylijohtaja

Pentti Lähteenoja

Hallitusneuvos

Tanja Viljanen

JAKELU Työryhmän puheenjohtaja, jäsenet, asiantuntijat ja sihteeri

TIEDOKSI Maa- ja metsätalousministeriö
 Maaseutuvirasto
 Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
 Maanmittauslaitos, Tietotekniikan palvelukeskus Mitpa
 Luonnonvarakeskus Luke